

Stručni članak
UDK: [81'243:371.3]:159.925.8:792.2

Primljen 30.7.2012.
Prihvaćen 17.10.2012.

ŽIVE SLIKE U NASTAVI STRANIH JEZIKA

*Mirna Jakšić**

Ovaj se rad bavi neverbalnom dramskom tehnikom pod nazivom žive slike koja se može koristiti u nastavi stranih jezika kako bi se potakla svijest učenika o neverbalnom dijelu komunikacije te vježbalo govor lica i tijela u kombinaciji s verbalnim izražavanjem. Aktivnost je to tijekom koje učenici stvaraju skulpture na zadanu temu ili prikazuju određenu situaciju koristeći se pri tome svojim tijelima ili tijelima drugih učenika. Kada je živa slika gotova učenici ostaju zamrznuti u zauzetoj pozi, a moguće su i varijacije ove aktivnosti koje uključuju naknadne pokrete i govor tzv. kipova. Rad ističe prednosti korištenja živih slika u nastavi stranih jezika i završava navodeći nekoliko mogućih načina njihove uporabe.

Ključne riječi: žive slike, dramske tehnike, neverbalna komunikacija, nastava stranih jezika

1. UVOD

Žive slike su jedna od neverbalnih dramskih tehnika koju nastavnici lako mogu primijeniti u nastavi stranih jezika jer ne zahtijeva prethodnu dugotrajnu pripremu niti detaljno poznavanje teatrologije. Iako može zvučati pomalo čudno da se u poučavanju jezika primjenjuju neverbalne tehnike, to ima smisla jer je 55% informacija koje prenosimo drugima sadržano u gestama kao govoru tijela (pokretima ruku, nogu,

* Mirna Jakšić, mirna.jaksic@vk.htnet.hr

glave, ramena, tijela) i mimici kao govoru lica (pokretima mišića lica i očiju) (Stewig i Buege, 1994). Već zbog toga je kod učenika važno razviti svijest o neverbalnoj komunikaciji. Osim toga, ako je cilj poučavanja stranih jezika stjecanje komunikacijske kompetencije na stranom jeziku, to znači da nastavnici trebaju poučavati i verbalno i neverbalno izražavanje, jer se ta dva načina dopunjuju, a za to su najbolje tehnike koje potiču svijest o neverbalnom dijelu komunikacije te vježbaju geste i mimiku u kombinaciji s verbalnim izražavanjem. Učenje je neverbalnog izražavanja važno i zbog njegove „dvosmislenosti, mogućnosti različitih tumačenja“ (Neill, 1994:11). Dramske tehnike općenito golicaju maštu, potiču kreativnost i urođenu sposobnost učenika da oponašaju druge i izražavaju se gestama (Maley i Duff, 1980), a ujedno omogućuju „istraživanje jezika u kontekstu koje ide iza površinskog značenja izgovorenih riječi“ (Byram, 2000:187). Uporabom dramskih tehnika u nastavi učenike želimo ohrabriti da „izražavaju svoje osjećaje umjesto da se skrivaju iza uloge i novog jezika“ (Via, 2000:113). Jedna od neverbalnih tehnika pogodna za korištenje u nastavi stranih jezika je oblikovanje skulptura i prizora pomoću tijela učenika, tzv. žive slike.

2. UKRATKO O ŽIVIM SLIKAMA

Žive slike ili živi kipovi naziv je za kazališnu tehniku koju je razvio brazilski kazališni redatelj Augusto Boal u sklopu svoga kazališta potlačenih (*theatre of the oppressed*) (1992), a koja se može primijeniti u nastavi stranih jezika. U nastavi žive slike predstavljaju aktivnost tijekom koje učenici stvaraju skulpture na zadanu temu ili prikazuju određenu situaciju koristeći se pri tome svojim tijelima ili tijelima drugih učenika. Kada je živa slika gotova učenici ostaju zamrznuti u zauzetoj pozi, a moguće su i varijacije ove aktivnosti koje uključuju naknadne pokrete i govor kipova, njihovo oživljavanje. Iz poza se, naime, kasnije mogu razviti likovi i uloge o kojima se onda može raspravljati, a moguće je uključiti i niz intervju s likovima iz slika.

Žive slike predstavljaju vizualizaciju nekog stanja ili djelovanja na način da imitiraju fotografiju ili zaustavljenu sliku na ekranu. Pomoću njih je moguće prikazati međuljudske odnose, emocije, apstraktne ideje, ključne trenutke u priči ili društvene situacije i događaje koji uključuju pojedince ili skupine. Budući da se ubrajaju u neverbalne dramske aktivnosti, žive slike potiču učenike da koriste geste i mimiku u svrhu

prenošenja značenja. Ove se aktivnosti lako i brzo mogu integrirati u nastavu čak i ako nastavnici nemaju prethodnog iskustva s kazališnim tehnikama, a učenici mogu raditi sami ili u skupinama. Ako rade sami, trebaju zauzeti neku pozu i ostati zamrznuti izražavajući tako zadani osjećaj ili događaj. Ako pak rade u paru ili u skupini, njihove se poze nadopunjavaju tako da tvore skupnu sliku.

Moguće su brojne varijacije ove aktivnosti. Skupine učenika mogu dobiti kratku priču, scenarij ili samo pojam koji trebaju prikazati u obliku žive slike. Sliku koja se sastoji od tijela jednog ili više učenika može oblikovati samo jedan učenik, nazovimo ga kipar, a sudionici se tada pretvaraju u lutke bez vlastite volje. Što se tiče načina na koji će kipar oblikovati živu sliku, on to može učiniti komunicirajući s kipovima verbalno, ali i neverbalno tako da ih navodi da zauzmu željeni položaj i izraz lica. Može ih i fizički stavljati u željeni položaj ili tražiti da ga sudionici slike oponašaju. Ako postoje dva kipara, tada jedan može davati verbalne upute drugome o tome kako treba pozicionirati učenike u živoj slici. Žive je slike lako prilagoditi potrebama u nastavi pa se mogu primjenjivati kao kratka aktivnost za uvođenje u temu koja će se obrađivati ili općenito tijekom nastave kada koncentracija učenika opada.

Kada je živa slika gotova, a sudionici zamrznuti u svojim pozama, treba ju iskoristiti kao poticaj govornoj komunikaciji pa tako kipar može objasniti svoje djelo promatračima. Sliku mogu interpretirati i sami sudionici ili članovi drugih skupina koji mogu postavljati pitanja kipovima dok su oni još uvijek u svojim ulogama u živoj slici (npr. Tko si? Zašto si ovdje? Što ti se dogodilo? Kako se osjećaš?). Ako se radi s naprednim učenicima, nastavnik može zatražiti da odgovore na detaljnija pitanja o likovima koje predstavljaju poput ovih: Što misliš da ćeš raditi nakon što napustiš ovo mjesto? U kakvom si odnosu s drugim likovima? Poslije verbalnog može uslijediti vježba pisanog izražavanja, pa kasnije likovi mogu sami izraditi svoje biografije ili to mogu učiniti članovi drugih skupina.

Nastavnik se može odlučiti za varijaciju koja sadrži oživljavanje kipova dodiranjem. Tako oživljeni kipovi mogu se samo kretati ili uz pokret i izgovoriti svoju ulogu u živoj slici. Verbalizirati misli i emocije živih kipova u prvom licu jednine može i učenik promatrač kada stavi ruku jednom kipu na rame. Živa slika može oživjeti i na način da sudionici

improviziraju kraći prizor. Nakon aktivnosti učenici mogu napisati kraću priču o živoj slici ili dijalog koji se kasnije može odglumiti. Skupina učenika može prikazati seriju od nekoliko kipova koji su međusobno povezani na temelju redoslijeda zbivanja ili teme, a koja može poslužiti kao okvir za usmenu ili pismenu priču.

Ako se skupne žive slike rade na predlošku teksta ili priče na stranom jeziku, tada one mogu pomoći razumijevanju sadržaja jer vizualiziraju ključne trenutke, stavove, ideje, sukobe u priči i odnose među likovima. Ujedno pomažu učenicima da ih sagledaju iz različitih perspektiva, a mogu predstavljati i poticaj raspravi na željenu temu. Žive su slike fizička tehnika koja ne samo da pomaže učenikovu razumijevanju prizora u tekstu ili kontekstu, već mogu služiti i nastavniku kao dijagnostički test za provjeru učenikova razumijevanja. Upravo je fizička komponenta koju žive slike sadrže ta koja može doprinijeti boljem zapamćivanju sadržaja. Od učenika se može zatražiti da stvore živu sliku koja ilustrira pročitani izvadak ili cijeli tekst, odnosno priču. Pri tome mogu „raditi u paru (učenik A radi na učeniku B kao kipu), ili u skupinama od tri učenika (redatelj A daje upute kiparu B koji modelira učenika C)“ (Schewe, 2002:17), a rasprava može proizaći iz usporedbe teksta i žive slike.

Živu sliku se može stvarati iz dvije perspektive, one likova iz teksta ili iz perspektive čitatelja koja izrasta na životnom iskustvu učenika (Via, 2000). Radeći na njenom stvaranju učenici su upućeni na suradnju s drugim članovima skupine i moraju međusobno komunicirati kako bi zajednički odlučili kakva će slika biti i tko će biti likovi u njoj. Pri tome griješe u govoru, ali kao i glumcima učenicima je potrebna opuštena atmosfera za vrijeme učenja i vježbanja, „mjesto na kojemu se greške smatraju normalnima, na kojemu potpora dolazi iz okoline“ (Via, 2000:111), a nastavnik im upravo to može omogućiti korištenjem živih slika u nastavi. Ova aktivnost omogućuje učenicima s manje samopouzdanja u komunikaciji na stranom jeziku da prethodno promisle o tome što će i kako reći, a dijalozi koje izgovaraju predstavljaju pomak nabolje u odnosu na neprirodan i bezizražajan govor bez emocija koji se često može čuti na nastavi stranih jezika. Žive slike mogu pomoći u oslobađanju učenika od straha od stranog jezika jer je nastavnik „poticatelj i moderator“, a „naglasak je na sadržajnoj komponenti jezične uporabe“ što učeniku pomaže da se opusti (Mihaljević Djigunović,

2002:132). Općenito se može reći da radeći na živim slikama učenici postaju svjesniji svog govora tijela i uče govoriti tijelom.

3. PREDNOSTI KORIŠTENJA ŽIVIH SLIKA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

U literaturi (Maley i Duff, 1980; Schewe 2002; Via 2000) se navode brojne prednosti korištenja živih slika u nastavi stranih jezika od kojih navodim sljedeće:

- izoštravaju percepciju učenika i njihove vještine promatranja i zapažanja;
- potiču učenike da budu kreativni i maštoviti;
- učenici uče improvizirati i eksperimentirati sa stranim jezikom;
- ohrabruju učenike da riskiraju s uporabom jezika;
- pridonose stjecanju samopouzdanja učenika;
- razbijaju monotoniju, a uvode raznovrsnost i dinamiku u nastavu;
- učenici su učinkovitiji u učenju kada im se materijal prezentira na različite načine te kada ga percipiraju različitim spoznajnim kanalima;
- potiču verbalnu komunikaciju usmjerenu na učenika;
- učenici pri oblikovanju, opisivanju i interakciji sa živom slikom koriste jezik u kontekstu;
- ako se temelje na tekstu na stranom jeziku, pomažu u njegovom razumijevanju;
- učenici postaju svjesniji govora svoga tijela i uče govoriti tijelom;
- predstavljaju postupan i učinkovit uvod u govor i glumu na stranom jeziku;
- pomažu učenicima da premoste barijere u učenju stranih jezika, npr. strah od govorenja, nisko samopouzdanje i stres;
- pomažu učenicima da se otvore pred drugima i nastavnikom;
- učenje čine zabavnim.

4. PRIJEDLOZI KORIŠTENJA ŽIVIH SLIKA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

Slijedi nekoliko prijedloga kako se žive slike mogu inkorporirati u nastavu. Aktivnosti su navedene od jednostavnim prema složenijima, a uz svaku aktivnost opisana je i varijacija koja ju čini zahtjevnijom i

pogodnom za rad s razredima na višim stupnjevima učenja stranog jezika.

4.1. Osjećaji

Ova aktivnost dobra je za rad na obradi pridjeva za izražavanje osjećaja s mlađim učenicima na početnim stupnjevima učenja stranog jezika.

Korak 1. Prije početka aktivnosti ponovite vokabular koji obuhvaća dijelove tijela i pokrete te glagole *put, lift, raise, lower, hold, bend, straighten, take, move* i sl.

Korak 2. Odaberite učenika s kojim ćete demonstrirati aktivnost. Recite riječ *happy* cijelom razredu i pokušajte oblikovati učenika tako da izgleda sretan. Nemojte ga dodirivati nego koristite svoje ruke kako biste mu pokazali gdje želite da postavi svoje ruke, noge, tijelo i lice. Koristite jednostavne rečenice kako biste objasnili svoje pokrete: *Lift your hand a little bit! Put your legs together!*

Korak 3. Podijelite razred na dvije skupine s tim da će jedna biti kipari, a druga kipovi. Svakom kiparu zadajte pridjev: *srdit, zabrinut, zadovoljan, znatiželjan, nestrpljiv, umoran, živčan, sit, žedan, bolestan, lijen, itd.* Kipar odabire kip s kojim će raditi na način da će ga bez dodirivanja pokušati oblikovati kako bi prikazivao zadani pridjev.

Korak 4. Kada su svi kipovi gotovi kipari obilaze druge kipove i pokušavaju pogoditi koji pridjev prikazuju.

Korak 5: Neka kipovi i kipari zamjene uloge. Svakom paru zadajte novi pridjev.

Varijacija: Ova se vježba može koristiti sa starijim i naprednijim učenicima na sljedeći način:

Korak 1. Podijelite učenike u parove i dajte im kartice s ispisanim situacijama poput: u tijesnom tramvaju s puno ljudi, u čekaonici kod liječnika, na školskom satu, u redu na blagajni, za vrijeme pljačke, na

nogometnoj utakmici, na vjenčanju, na pecanju, itd. Zatražite od kipara da bez dodirivanja kipa koji trebaju oblikovati i samo na temelju uputa na stranom jeziku prikažu osjećaj osobe koja se zatekla u navedenim situacijama.

Korak 2. Kada parovi formiraju žive slike drugi učenici moraju ne samo pogoditi emocije koje mogu prepoznati u zamrznutim pozama već i interpretirati prizore.

Korak 3. Zatražite da oni učenici koji su pogađali što žive slike predstavljaju izgovore i misli likova dok ih promatraju zamrznute u pozi.

Korak 4. Iskoristite aktivnost kao poticaj pisanju i zadajte učenicima da zapišu izgovorene misli.

4.2. Suprotnosti

Ova vrsta živih slika pogodna je za obradu apstraktnih pojmova s učenicima na početnim i srednjim stupnjevima učenja.

Korak 1. Prije početka aktivnosti obradite svaki apstraktni pojam koji ćete koristiti pomoću oluje mozgova (*brainstorming*) kako bi učenici razmislili o njima i tako se pripremili za formiranje žive slike.

Korak 2. Podijelite učenike u skupine po troje, dajte im kartice s ispisanim suprotnostima: npr. ljubav/mržnja, glad/sitost, sastanak/rastanak, lijenost/marljivost, siromaštvo/bogatstvo, mladost/starost, ljeto/zima, rat/mir, ljepota/ružnoća i zatražite od kipara da bez dodirivanja druga dva učenika i samo na temelju uputa na stranom jeziku prikažu zadane pojmove suprotnog značenja.

Korak 3. Kada su učenici gotovi grupe pokušavaju odgonetnuti koje pojmove suprotnog značenja prikazuju druge žive slike.

Varijacija: Sa starijim se i naprednijim učenicima vježba može koristiti na sljedeći način:

Korak 1. Podijelite učenike u skupine po troje i dajte im kartice s ispisanim pojmovima suprotnog značenja. Kipari oblikuju kipove na temelju uputa na stranom jeziku nastojeći prokazati zadane pojmove.

Korak 2. Kada drugi učenici pogađaju prikazane pojmove svaki član žive slike napravi odgovarajući pokret i zvuk. Učenici mogu postavljati pitanja kipovima kako bi odgonetnuli prikazane pojmove.

Korak 3. Zatražite od svake skupine da što preciznije definiraju pojmove koje su prikazivali.

Korak 4. Svaki učenik treba zapisati definiciju para pojmova koje je njegova grupa prikazivala.

4.3. Fotografije

Temelj je ove aktivnosti je skupni rad, a potrebne su fotografije koje prikazuju ljude u različitim situacijama. U nedostatku se fotografija mogu rabiti slike iz udžbenika, novina ili časopisa. Aktivnost je pogodna za rad s učenicima na srednjim stupnjevima učenja stranog jezika.

Korak 1. Oblikujte skupine prema broju ljudi na fotografijama. Svaka skupina dobije jednu fotografiju i ima na raspolaganju nekoliko minuta za neverbalnu improvizaciju kratkog prizora koji završava onako kako su osobe pozicionirane na slici, a na kraju kojeg učenici ostaju zamrznuti u pozi.

Korak 2. Učenici koji promatraju prizor najprije moraju odlučiti je li skupina uspješno kopirala sliku, a zatim što se to zapravo dogodilo pri čemu mogu postavljati pitanja kipovima, npr. Koliko imaš godina? Zašto si ovdje? U kakvom si odnosu s drugim likovima? Kako se osjećaš?

Korak 3. Učenici ukratko opisuju prikazani prizor i događaje koji su do njega doveli.

Varijacija: S učenicima na srednjim i višim stupnjevima učenja stranoga jezika aktivnost se može provesti na sljedeći način:

Korak 1. Oblikujte skupine prema broju ljudi na fotografijama. Svaka skupina dobije jednu fotografiju koja treba biti inspiracija za kratki prizor tijekom kojeg izgovaraju kratke pripremljene uloge. Prizor završava pozicioniranjem likova onako kako su raspoređeni na fotografiji.

Korak 2. Učenici koji promatraju prizor odlučuju je li živa slika uspješno kopirala fotografiju te je li prizor u skladu s fotografijom. Ako nisu zadovoljni nekom ulogom, zamijene se s učenicom koji ju je igrao i ponovno improviziraju prizor.

Korak 3. Nakon aktivnosti učenici zapisuju najuspješniji dijalog.

4.4. *Želje*

Ova je aktivnost pogodna za vježbanje izražavanja želja na stranom jeziku i rad s učenicima na naprednijim stupnjevima učenja jezika.

Korak 1. Podijelite učenike u parove. Jedan učenik neka zamisli neku želju i koristeći se tijelom drugog učenika oblikuje kip koji tu želju izražava (npr. Želim obitelj i dvoje djece. Volio bih da mogu letjeti. Želio bih osvojiti puno novaca u kockarnici. Želio bih da sam na plaži. Želim se zaljubiti.) isključivo pomoću verbalnih uputa drugom učeniku o položaju njegovih ruku, nogu, tijela i izrazu lica.

Korak 2. Učenici iz drugih skupina pogađaju želju koja je prikazana živom slikom pri čemu mogu postavljati pitanja kipu kako bi saznali što predstavlja (npr. Koliko imaš godina? Jesi li zaposlen? Jesi li u vezi/oženjen/udana?).

Korak 3. Učenici mogu savjetovati kip kako da ostvari svoju želju, a kip mora reći koje savjete će prihvatiti, a koje ne i zašto.

Korak 4. Par koji je prikazivao želju zapisuje savjete koje će prihvatiti kako bi se prikazane želje ostvarila.

Varijacija: S učenicima na naprednom stupnju učenja aktivnost se može provesti na sljedeći način:

Korak 1. Podijelite učenike u parove. Jedan učenik neka zamisli neku želju i koristeći se tijelom drugog učenika oblikuje kip koji tu želju izražava isključivo pomoću verbalnih uputa.

Korak 2. Učenici iz drugih skupina pogađaju želju koja je prikazana živom slikom, a kipovi oživljavaju kada ih učenik promatrač dotakne po ramenu pri čemu daju izjavu koja se uklapa u sliku. Mogu reći kako se osjećaju i zamoliti drugog kipara da ih poboljša ako nisu zadovoljni.

Korak 3. Nakon interpretacije žive slike učenici pitaju kipove što će učiniti sada kad im se želja ispunila.

Korak 4. Svi učenici pišu kratku priču o tome što je s likovima bilo nakon što su dobili što su željeli.

5. ZAKLJUČAK

Smatramo da su žive slike učinkovita i lako prilagodljiva neverbalna dramska aktivnost kojom se nastavnici mogu koristiti i bez prethodne pripreme kako bi razbili monotoniju u razredu ili ju iskoristili kao poticaj za obradu određene teme. Njima se možemo koristiti s ciljem vježbanja gesta i mimike kao sastavnog dijela komunikacije. Ako se rade na predlošku teksta ili priče na stranom jeziku, žive slike mogu pomoći u njihovu razumijevanju jer vizualiziraju ključne trenutke, stavove, ideje, sukobe u priči, odnose među likovima, a ujedno pomažu učenicima da ih vide iz različitih perspektiva. S druge strane, nastavnicima žive slike mogu poslužiti kao način provjere učenikova razumijevanja. Općenito se može reći da žive slike razvijaju svijest učenika o neverbalnoj komunikaciji te potiču kreativnost i rast samopouzdanja u komunikaciji na stranom jeziku.

LITERATURA

- Boal, A. (1992). *Games for Actors and Non-Actors*. (A. Jackson, Trans.) London, Routledge.
- Byram, M. (ur.) (2000). *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*. New York, Routledge.
- Maley, A., Duff, A. (1980). *Drama Techniques in Language Learning*. Cambridge, Cambridge University Press.

- Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranoga jezika*. Zagreb, Ljevak.
- Neill, S. (1994). *Neverbalna komunikacija u razredu*. Zagreb, Educa.
- Schewe, M. L. (2002). *Teaching Foreign Language Literature: Tapping the Students' Bodily-Kinesthetic Intelligence*. U: Bräuer, G. (ur.), *Body and Language. Intercultural Learning Through Drama: Connecticut & London, Westport*, 73-93.
- Stewig, J. W., Buege, C. (1994). *Dramatizing Literature in Whole Language Classrooms*. New York, Teachers College Press.
- Via, R. (2000). „*The Magic if*“ of Theater: *Enhancing Language Learning through Drama*. U: Rivers W. M. (ur.), *Interactive Language Teaching*. Cambridge, Cambridge University Press, 110-124.

LIVING STATUES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

This paper describes a nonverbal drama technique called living statues which can be used in foreign language teaching in order to raise students' awareness of the nonverbal aspect of the communication process as well as to practice face and body language in combination with verbal expression. During the activity, the students form sculptures following the given subject or show a situation using their own or their fellow students' bodies. When the living statue is complete, the students remain frozen in their positions. There are also variations of the activity which include subsequent moves and speech of the statues. The paper points out advantages of using living statues in foreign language teaching and ends by suggesting several possible ways of their usage in class.

Key words: living statues, drama techniques, nonverbal communication, foreign language teaching

